

знахідку документів, які дозволили внести уточнення у біографічні дані, а саме: варшавський період діяльності О. Мишуги. Автор дослідження доводить, що паралельно із викладацькою діяльністю у Музично-драматичній школі Миколи Лисенка у Києві, професор працював у Музичній школі ВМТ, беручи при цьому активну участь у чисельних концертах, організованих товариством. Слід також зазначити, що членом Варшавського музичного товариства О. Мишуга був ще задовго до того, як розпочав навчати молодь мистецтву співу. А педагогічну роботу у Варшаві професор провадив з 1904 р. до 1914 р. (з перервами). Отже, велика кількість професійних співаків і співачок, що прикрашали своїм співом оперні театри Польщі та й усього світу на початку, в середині ХХ ст., були учнями українського вокального педагога, автора системи постановки голосу Олександра Пилиповича Мишуги.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Ekiert, J. (2006). *Bliżej muzyki. Encyklopedia*. Warszawa: MUZA SA [in Polish].
2. Kijanovska-Kaminska, L. (2000) Metoda nauczania śpiewu Aleksandra Myszugi. *Wokalistyka i pedagogika wokalna. Zeszyt naukowy Nr 77* 87–101. Wrocław: Akademia muzyczna im. Karola Lipińskiego [in Polish].
3. Komorowska, M. (1997). Z dziejow polskiej sztuki wokalne. Szkoła Warszawska przełomu wieków. *Problemy pedagogiki wokalne. Zeszyt naukowy Nr 70* 89–92. Wrocław: Akademia muzyczna im. Karola Lipińskiego [in Polish].
4. Andrzej Spóz (Red. nauk.). (1980). *Kultura muzyczna Warszawy drugiej połowy XIX wieku*. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej przez Warszawskie Towarzystwo Muzyczne. Warszawa: PWN [in Polish].
5. Mazepa, T., Mazepa, L. (2008). *Szkice z dziejów wokalistyki we Lwowie*. Wrocław: Akademia muzyczna im. Karola Lipińskiego [in Polish].
6. Popisy szkół muzycznych warszawskich. (1913). *Przegląd Muzyczny. Dwutygodnik poświęcony muzyce. Warszawa, 13*, 12–13 [in Polish].
7. Przegląd muzyczny. (1911). *Nowości muzyczne. Warszawa, 6*, 1 [in Polish].
8. Przegląd muzyczny. (1912). *Nowości muzyczne. Warszawa, 4*, 1 [in Polish].
9. Przegląd muzyczny. Opera. (1909). *Nowości muzyczne. Warszawa, 3*, 2–3 [in Polish].
10. Przegląd muzyczny. Opera. (1909). *Nowości muzyczne. Warszawa, 10–11*, 1–2 [in Polish].
11. Przegląd muzyczny. Opera. (1913). *Nowości muzyczne. Warszawa, 4*, 1–2 [in Polish].
12. *Sprawozdanie Komitetu Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego (SKWMT) za rok 1904*. (1905). Warszawa, Druk K. Kowalewskiego, Mazowiecka 8. [in Polish].
13. *SKWMT za rok 1905*. (1906). Warszawa, Druk K. Kowalewskiego, Mazowiecka 8. [in Polish].
14. *SKWMT za rok 1913*. (1914). Warszawa, Druk K. Kowalewskiego, Pękna 15. [in Polish].
15. W sali Resursy Obywatelskiej. (1914). *Przegląd Muzyczny. Dwutygodnik poświęcony muzyce. Warszawa, 7*, 16 [in Polish].
16. Z Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego. (1913). *Przegląd Muzyczny. Dwutygodnik poświęcony muzyce. Warszawa, 3*, 7 [in Polish].

УДК 37.091.12.011.3 - 051:78.071.4
UDK 37.091.12.011.3 - 051:78.071.4

ІННА ШОРОБУРА,

доктор педагогічних наук, професор
(Україна, м. Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139)

INNA SHOROBURA,

Doctor of pedagogical sciences, Professor
(Ukraine, Khmelnytsky, Khmelnytsky Humanitarian-Pedagogical
Academy,
Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

ID ORCID 000-0003-1248-3903

МАРИНА МИХАСЬКОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, м. Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139)

MARYNA MYKHASKOVA,

*candidate of pedagogical sciences, assistant professor,
head of the department of theory and methods of music art
(Ukraine, Khmelnytsky, Khmelnytsky Humanitarian-Pedagogical
Academy,
Proskuriivskoho Pidpillia Str., 139)
ID ORCID 0000-0003-3728-7968*

**Компоненти формування досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів
музичного мистецтва**
**Components formation of the Experience of Music-Pedagogical Activity of the Future Teachers of
Music Art**

Анотація. У статті розкриваються та обґрунтовуються компоненти сформованості досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва: когнітивний, результативно-практичний, комунікативний, емоційно-ціннісний, організаційно-прогностичний та творчий. Вони дозволяють реалізовувати розвиваючу, управлінську, виховну, навчальну, психологічну функції діяльності майбутніх фахівців та спрямовують дії педагога-музиканта на практичну, методичну, управлінську, науково-педагогічну роботу.

Когнітивний компонент включає знання майбутніх фахівців із питань теорії та методики музично-педагогічної діяльності, професійно-педагогічне та інноваційне мислення. Результативно-практичний компонент забезпечує фахівця вміннями та навичками музично-педагогічної діяльності за допомогою прийомів та операцій, вияву самореалізації, рефлексії особи в практичній роботі. Емоційно-ціннісний компонент включає ціннісні та емоційні характеристики фахової діяльності.

Комунікативний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності включає елементи спілкування та діалогічної взаємодії в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Організаційно-прогностичний компонент розкриває організаційні, проектувальні, аналітичні, конструктивні та діагностичні вміння. Творчий компонент включає спрямованість на реалізацію творчих інтерпретаційних та імпровізаційних умінь у професійній діяльності, прагнення до творчого перетворення дійсності та творчу уяву.

Авторами визначено, що досвід музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва – це отриманий у процесі навчання продукт здійснення способів і засобів вирішення поставлених музично-педагогічних завдань, який реалізується у музично-творчій діяльності.

Ключові слова: *компоненти формування досвіду музично-педагогічної діяльності, вчитель музичного мистецтва.*

Summary. Components of forming the experience of music-pedagogical activity of the future teachers of music art have been revealed and substantiated: cognitive, effective-practical, communicative, emotional-value, organizational-prognostic and creative. They allow to realize the developmental, managerial, educational, educative, psychological functions of the future specialists and direct the actions of the music teacher to practical, methodical, managerial, scientific-pedagogical work.

The cognitive component includes knowledge of the future specialists in the theory and methodology of music-pedagogical activity, professional-pedagogical and innovative thinking. The resultative-practical component provides the specialist with the skills and abilities of music-pedagogical activity through techniques and operations, self-realization, reflection of the individual in practical work. The emotional-value component includes the value and emotional characteristics of the professional activity.

The communicative component of the experience of music-pedagogical activity includes elements of communication and dialogic interaction in the process of professional training of the future teachers of music art. The organizational-prognostic component reveals organizational, design, analytical, constructive and diagnostic skills. The creative component includes the focus on the realization of creative interpretive and improvisational skills in professional activity, the pursuit of creative transformation of reality and creative imagination.

The authors determine that the experience of music-pedagogical activity of the future music teacher is a product of learning in the process of realization of ways and means of solving the set musical-pedagogical tasks, which is realized in music-creative activity.

Key Words: *components of forming experience of music-pedagogical activity, teacher of musical art.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... *Підготовка студентів спеціальності «Музичне мистецтво» на факультетах мистецтв (музично-педагогічних факультетах) передбачає активізацію внутрішніх потреб особистості в досягненні матеріальних (природних) і духовних (культурних) цілей в*

процесі взаємодії у навчанні із врахуванням вимог суспільства. Але завдання музичної освіти не можливо реалізувати без бажання майбутнього вчителя музичного мистецтва отримувати потрібну інформацію і розширювати свої фахові знання, без потреби засвоювати практичні навички і способи дії, без можливості розвиватися і удосконалюватися у самостійній музичній діяльності. Цьому сприяє свідомі і підсвідомі мотивація отримання спеціальності педагога–музиканта, мета якої полягає у бажанні бути потрібним суспільству і дітям та отримувати певне задоволення від роботи і від спілкування з музичним мистецтвом. Саме тому предметом професії обирається музика, яка дозволяє реалізувати емоційні, розумові, психомоторні, мнемонічні і вольові дії особи і спрямовує її на отримання фахових умінь і навичок, прийомів і операцій.

Навчальний процес у вищих навчальних закладах побудований таким чином, щоб майбутні спеціалісти ознайомилися із педагогічними засобами й способами вирішення завдань у різних формах музичної діяльності (грі, навчанні, праці, спілкуванні) й отримали в результаті індивідуальний та педагогічний досвід роботи в якості учителя музичного мистецтва. Саме тому проблема формування досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва є на даний час актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Проблемі висвітлення досвіду педагогічної діяльності вчителів присвячені роботи О. Абдулліна, І. Зязюна, Н. Кузьміної, Н. Кухарева, Т. Кліменко, С. Ніколаєнко, В. Решетько, Я. Турбовського, Р. Хрустальова. У сфері виконавської діяльності музикантів проблема розвитку музично-педагогічного досвіду висвітлювалась у працях О. Рудницької, О. Хлебнікової; досвід вчителя музики в системі неперервної педагогічної освіти вивчала Н. Попович. Однак дослідження цих та інших учених не спрямовані на вивчення компонентів системи організації фахової підготовки вчителів музичного мистецтва, зокрема досвіду музично-педагогічної діяльності.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розкриття та обґрунтування компонентів сформованості досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу... Компонентами педагогічної діяльності є відносно самостійні функційні види діяльності, кожний з яких охоплює сукупність умінь, необхідних для його реалізації (Структура педагогической деятельности, 2013-2018). У статті ми акцентуємо увагу на рівні діяльності педагога, який Н. Кузьміна визначила як «майстерності немає, але деякі компоненти в діяльності вчителя та його особистості дають можливість її здійснювати» (Кузьміна Н. В., 1961, с.13).

Нами визначені компоненти досвіду музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, як-от: когнітивний, результативно-практичний, комунікативний, емоційно-ціннісний, організаційно-прогностичний та творчий. Вони дозволяють реалізовувати розвиваючу, управлінську, виховну, навчальну, психологічну функції діяльності майбутніх фахівців та спрямовують дії педагога-музиканта на практичну, методичну, управлінську, науково-педагогічну роботу.

Когнітивний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності включає знання майбутніх фахівців із питань теорії та методики музично-педагогічної діяльності (зовнішній вияв), професійно-педагогічне та інноваційне мислення (внутрішній прояв). Розумові процеси (міркування, аналіз, пояснення, уявлення, уточнення, зіставлення, порівняння, узагальнення) допомагають студентам формувати результативні показники знань – освіченість та обізнаність.

Система музично-педагогічних знань майбутніх педагогів-музикантів повинна включати світоглядні та загальнокультурні знання, фахові знання з методики викладання музики, змісту і особливостей музичного мистецтва. Фахівець повинен бути обізнаним у сфері суміжних дисциплін та мати практичні знання: методологічні, нормативно-правові, психолого-педагогічні, організаційні, методичні, предметно-посадові, фахові.

Оскільки досвід музично-педагогічної діяльності майбутніх педагогів-музикантів формуються з орієнтацією на предметну галузь «Мистецтво», то і засвоювати, на думку Л. Масол, потрібно загальні естетичні категорії (гармонія, ритм, образ, стиль тощо). Ці знання допоможуть знайти взаємозв'язок та педагогічний «ключ» до інформаційної інтеграції. Автор зазначає, що в сучасній фаховій підготовці результативними показниками освіти мають стати «здатність переносу знань і вмінь, утворення узагальнених, системних знань («знань на межі», метазнань)» (Масол Л. М., 2006, с.24-25].

У процесі музичної освіти майбутні фахівці засвоюють знання щодо музичного мистецтва з опорою на музично-слухові уявлення, реальне звучання музики та наявний інтонаційно-слуховий та виконавський досвід і вчать розуміти її зміст. Тому в зміст когнітивного компоненту досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва нами віднесено світоглядні, психолого-педагогічні, музично-теоретичні, музично-історичні, методичні, диригентсько-хорові, виконавські знання.

Результативно-практичний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх педагогів-музикантів забезпечує фахівця уміньми та навичками музично-педагогічної діяльності за допомогою прийомів та операцій (зовнішній елемент), вияву самореалізації, рефлексії особи в практичній роботі (внутрішній прояв).

Зовнішнім елементом компонента виступають *уміння* – як здатність на належному рівні виконувати певні дії, засновані на доцільному використанні людиною знань і навичок (Фіцула М.М., 2000, с.83). Внутрішнім змістовним наповненням виступає самореалізація як безперервна реалізація потенційних можливостей, здібностей і талантів, звернення своєї місії, або покликання, долі тощо, невпинне прагнення до єдності, інтеграції, чи внутрішньої синергії особистості (Самоактуалізація, с. 1).

Внутрішній прояв (самореалізація, рефлексія) в результативно-практичному компоненті досвіду музично-педагогічної діяльності нам також цікавий, оскільки він «розглядається як пошук «себе в професії», власної професійної ролі, образу Я, професійного іміджу, індивідуального стилю професійної діяльності, визначення для себе професійних перспектив, досягнення їх, встановлення нових професійних цілей, прагнення до гармонійного розкриття і реалізації свого потенціалу в обраній професії» (Самаль Е.В., 2013, с.165).

До музично-педагогічних умінь в складі досвіду музично-педагогічної діяльності, необхідних майбутньому вчителю музичного мистецтва, ми віднесли такі: комунікативні, організаційні, конструктивні, перцептивні, сугестивні, дидактичні, пізнавальні та саморегуляційні; музично-теоретичні, виконавські, методичні, творчі. У результаті їх засвоєння фахівці досягають певного рівня самореалізації та рефлексії в професійній діяльності.

Емоційно-ціннісний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх педагогів-музикантів включає систему особистісних сенсів суб'єкта, яка інтегрує процеси професійного розвитку. Складовими змісту ціннісної характеристики (зовнішній прояв) є мотиви (прагнення та потреби), ідеали, ставлення до фахової діяльності, вчинки тощо. До складу емоційної характеристики (внутрішній прояв) входять високий емоційно-вольовий тонус (оптимізм, емоційна сприйнятливість і чуйність, витримка), почуття (відчуття) особистості тощо.

Мотив отримання досвіду музично-педагогічної діяльності виражає спонукальні причини дій за допомогою внутрішніх потреб, ідеал – характеризує певний спосіб і характер дії, наповнюючи її сенсом, а емоції – спрямовують реакцію особистості на музично-педагогічну дійсність. Емоційно-ціннісна готовність до музично-педагогічної діяльності як активний стан особистості забезпечить її мотиваційну складову майбутньої професійної діяльності, сформує потребу і емоційну сприйнятливість у мистецькій діяльності.

Комунікативний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності включає елементи спілкування та діалогічної взаємодії в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Цей компонент передбачає здатність до комунікативної і спільної діяльності, яка надає студентам можливість слухати партнерів під час спілкування і позитивно до них ставитися, уміти говорити, дискутувати, аргументувати власну думку, уміння взаємодіяти та співпрацювати з учасниками процесу. Внутрішнім елементом компонента виступає взаємодія, зовнішніми складниками є спілкування і діалог суб'єктів комунікації. Комунікативність передбачає здатність людини до діалогового спілкування, вільне входження в процес взаємодії з іншими людьми, в педагогічне спілкування, легкість та адекватність встановлення контакту із співрозмовником, вміння слідкувати за його реакцією, самому адекватно реагувати на неї, отримувати задоволення від спілкування (Товажнянский Л. Л., 2005, с.2).

Натомість комунікативна функція мистецтва, на думку Л. Масол, виявляється в специфічних видах спілкування: діалог з митцем, діалог з образом твору, діалог культур, діалог особистісних смислів у системі «учень–учень» або «вчитель–учні», внутрішній діалог (інтеріоризована дискусія) (Масол Л.М., 2006, с.93). Діяльність музиканта-педагога, диригента, керівника ансамблю, режисера музичного театру, музикознавця-лектора передбачає специфічну комунікативну діяльність, яка, на думку А. Малиновської, передбачає високу художньо-етичну налаштованість у спілкуванні, глибоку внутрішню потребу «говорити з людьми» мовою мистецтва, артистизм. У цій комунікативній діяльності розрізняють три різновиди: творчу, організаційно-творчу, виробничо-організаційну (Малиновская А.В., 1979, с.33).

Отже, результатом сформованості комунікативного компонента досвіду музично-педагогічної діяльності має стати діалогова стратегія педагогічної взаємодії, «забарвлена позитивними емоційно-естетичними переживаннями, захопленням художньою діяльністю, емпатійними почуттями, з домінуванням відчуття успіху, насолоди від бодай мінімальної самостійної участі на шляху до пізнання мистецтва» (Масол Л. М., 2003, с.9).

Виділення в окремий елемент досвіду музично-педагогічної діяльності педагога-музиканта *організаційно-прогностичного компонента* покликане виокремленням у роботі специфічних функцій, які є механізмами реалізації цієї діяльності. Він виявляє змістовні складники досвіду педагога-музиканта та розкриває рівень, досягнутий студентами на певному етапі професійної підготовки, зокрема сформованість зовнішніх характеристик – організаційних та проектувальних; внутрішніх проявів – аналітичних, конструктивних та діагностичних здібностей і умінь.

До складу організаційно-прогностичного компонента нами включені складники, які Н. Кузьміна поділяє на конструктивний та організаційний компонент. Конструктивні уміння пов'язані з відбором та

композицією навчально-виховного матеріалу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей; плануванням та побудовою педагогічного процесу; визначенням структури своїх дій і вчинків; проектуванням навчально-матеріальної бази для здійснення навчально-виховної роботи; організацію колективу (Мешко Г. М., 2008). Організаційні здібності передбачають виконання системи дій, спрямованих на включення в різні види діяльності студентів (учнів), на організацію викладачем своєї діяльності, своєї поведінки в реальних умовах, організацію діяльності студентів (учнів), контролю результатів педагогічного впливу та корегування, активності студентів, організацію спільної діяльності (Товажнянский Л.Л., 2005, с.7).

Прогностичні здібності педагога-музиканта полягають в умінні ставити конкретну мету і завдання, визначати зміст, форми і методи навчально-виховної діяльності, передбачати її результати на основі знань індивідуальних здібностей студентів (учнів) (Товажнянский Л. Л., 2005, с.8).

До складу аналітичних здібностей входить аналіз власних дій, а також дій своїх вихованців, у з'ясуванні їх позитивних сторін і недоліків, в порівнянні результатів з очікуваннями (Товажнянский Л.Л., 2005, с.8). Вони передбачають складний сплав розумових та практичних дій педагога-музиканта, спрямовані одночасно як на вивчення конкретної професійної проблеми, так на усвідомлення шляхів та засобів її наукового, художньо-педагогічного рішення (Абдулін Е. Б., 1990, с.10).

До досвіду музично-педагогічної діяльності фахівців з музичного мистецтва також входить і науково-педагогічна діяльність, яка складається з проведення науково-педагогічних досліджень та експериментів, розробки, апробації та використання інноваційних ефективних музично-педагогічних технологій (Товажнянский Л. Л., 2005, с.5). Студенти музично-педагогічних факультетів та факультетів мистецтв пишуть реферативні повідомлення, курсові роботи, дипломні та магістерські дослідження.

Організаційно-прогностичний компонент досвіду музично-педагогічної діяльності включає сформовані у навчанні уміння аналізу, організації, проектування, управління, діагностики музично-педагогічної діяльності.

Творчий компонент свідомо включений нами у склад досвіду музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. У зміст цього компонента, відповідно до музично-педагогічної діяльності, нами включено спрямованість на реалізацію творчих інтерпретаційних та імпровізаційних умінь у професійній діяльності (зовнішній прояв), прагнення до творчого перетворення дійсності та творчу уяву (внутрішній прояв).

Окресленню сутності творчих дій у процесі мистецького навчання, висвітленню компонентів творчого процесу і його етапів, а також визначенню чинників, рушіїв, сприятливих умов ефективного протікання творчого процесу присвятила свою увагу Г. Падалка, включивши до провідних компонентів навчальної творчої діяльності логічне мислення, емоційні переживання, інтуїтивне осягнення змісту художніх образів, уяву (Падалка, Г. М., 2008, с.115-116). Слід зазначити, що специфікою професійної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва є мистецтво як сфера його «виробництва».

Зовнішніми проявами творчого компонента музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва виступають інтерпретація та імпровізація. Перша передбачає практичне втілення задуму, друга – розуміння та роз'яснення (вербальне, виконавське тощо) предмета вивчення.

Внутрішніми елементами творчого компонента досвіду музично-педагогічної діяльності педагога-музиканта є прагнення до творчості майбутніх фахівців та їх творча уява.

Отже, творчий компонент досвіду музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва передбачає формування творчої уяви та ставлення до творчої діяльності, на основі яких формується здатність до певних інновацій і прийняття нових нестандартних рішень; розвитку імпровізаційних та інтерпретаційних умінь, в основі яких лежить бажання творчої реалізації, урізноманітнення діяльності.

Висновки та перспективи подальшого розвитку проблеми... Нами визначено, що досвід музично-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва – це отриманий в процесі навчання продукт здійснення способів і засобів вирішення поставлених музично-педагогічних завдань, який реалізується у музично-творчій діяльності. Тільки в тому випадку, коли особистість діє (на основі знань, умінь, навичок, прийомів, методів, форм), вона отримує діяльнісний інструмент – досвід. У структурі досвіду педагогічної діяльності домінують елементи діяльності, які спираються на психологічні (внутрішні) та педагогічні (зовнішні) характеристики. Запропонований перелік складників досвіду музично-педагогічної діяльності слід інтерпретувати не як сукупність окремих якостей, а як систему взаємопов'язаних елементів, які себе доповнюють та збагачують. Подальшого дослідження потребує питання впровадження дієвих механізмів корекції дій, операцій та вчинків педагогічного досвіду.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Абдулін, Э. Б. (1990). *Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе высшего образования*. Учебное пособие для преподавателей, читающих спецкурс, аспирантов,

слушателей ФПК. М.: Изд-во «Прометей» МПГУ им. В. И. Ленина / Abdullin, E. V. (1990). *Metodologicheskij analiz problem muzykal'noj pedagogiki v sisteme vy'sshego obrazovaniya: Uchebnoe posobie dlya prepodavatelei, chitayushhikh speckurs, aspirantov, slushatelej FPK*. [Methodological Analysis of Problems of Music Pedagogy in the System of Higher Education]. Moskva: Izd-vo «Prometej» MPGU im. V. Y. Lenina [in Russian].

2. Кузьмина, Н. В. (1967). *Очерки психологии труда учителя*. Л.: Издательство Ленинградского университета. / Kuz'mina, N. V. (1967). *Ocherki psixologii truda uchitel'ya*. [Essays on the Psychology of Teacher Work.]. Leningrad: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta [in Russian].

3. Малиновская, А. В. (1979). Подготовка специалиста в музыкальном вузе и «модель» выпускника. *Психолого-педагогические проблемы высшего музыкального образования: Сборник научных трудов*. 43, 21-53. М.: Издание ГМИ им.Гнесиных. / Malinovskaya, A. V. (1979). Podgotovka specialista v muzykal'nom vuze i «model» vy'pusknika. [Preparation of a Specialist in Music College and the “model” of the Graduate.] *Psixologo-pedagogicheskie problemy' vy'sshego muzykal'nogo obrazovaniya: Sbornik nauchny'x trudov*. 43, 21-53. Moskva: Izdanie GMI im. Gnesiny'x [in Russian].

4. Масол, Л. М, Гайдамака, О. В., Белкина, Е. В., Калининко, О. В., Руденко, І. В. (2006). *Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів*. Х.: Веста: Видавництво «Ранок». / Masol, L. M, Haidamaka, O. V., Bielkina, E. V., Kalinichenko, O. V., Rudenko, I. V. (2006). *Metodyka navchannia mystectva u pochatkovij shkoli: Posibnyk dlja vchyteliv*. [Methods of Teaching Art in Primary School]. Kharkiv: Vesta: Vydavnytstvo «Ranok» [in Ukrainian].

5. Масол, Л. М., Беземчук, Л. В., Очаковська, Ю. О., Наземнова, Т. О. (2003). *Вивчення музики в 5-8 класах: Навчально-методичний посібник для вчителів*. Харків: Скорпіон. / Masol, L. M., Bezemchuk, L. V., Ochakovska, Yu. O., Nazemnova, T. O. (2003). *Vyvchennja muzyky v 5-8 klasakh: Navchaljno-metodychnyj posibnyk dlja vchyteliv*. [Studying Music in Grades 5-8]. Kharkiv: Skorpion [in Ukrainian].

6. Мешко, Г. М. (б.д.) Вступ до педагогічної професії. Взято з: http://uchebnikionline.com/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi_-_meshko_gm/struktura_pedagogichnoyi_diyalnosti.htm (дата звернення 2.10.2019) / Meshko, Gh. M.(b.d.) Vstup do pedahohichnoi profesii. [Introduction to the Pedagogical Profession]. Retrieved from: http://uchebnikionline.com/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi_-_meshko_gm/struktura_pedagogichnoyi_diyalnosti.htm (last accessed 2.10.2019) [in Ukrainian].

7. Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін)*. К.: Освіта України. / Padalka, Gh.M. (2008). *Pedahohika mystectva (Teoriiia i metodyka vykladannia mysteckykh dyscyplin)*. [Pedagogy of the Arts (Theory and Methods of Teaching Art Disciplines)]. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].

8. Самаль, Е. В. (2013). Психологическая структура профессиональной самоактуализации личности. *Ярославский педагогический вестник. Сер. Психолого-педагогические науки*. (Т.2).2. 165-170. / Samal, E. V. (2013). Psixologicheskaia struktura professional'noj samoaktualizacii lichnosti. [Psychological Structure of Professional Self-Actualization of Personality]. *Yaroslavskij pedagogicheskij vesnik. Ser. Psixologo-pedagogicheskie nauki*. (Pt.2).2. 165-170. [in Russian].

9. Самоактуалізація (б.д.) Взято з: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Самоактуалізація> (дата звернення 11.04.2019) / Samoaktualizaciya (b.d.) [Self-Actualization]. Retrieved from: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Самоактуалізація> (last accessed 11.04.2019) [in Ukrainian].

10. Структура педагогической деятельности. Учебники онлайн 2013-2018. Взято з: http://uchebnikionline.com/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi_-_meshko_gm/struktura_pedagogichnoyi_diyalnosti.htm (дата звернення 2.10.2019) / Struktura pedagogicheskoy deyatel'nosti. [Structure of Pedagogical Activity]. Uchebniki onlain 2013-2018. Retrieved from: http://uchebnikionline.com/pedagogika/vstup_do_pedagogichnoyi_profesiyi_-_meshko_gm/struktura_pedagogichnoyi_diyalnosti.htm (last accessed 2.10.2019) [in Ukrainian].

11. Товажнянский, Л. Л., Романовський, О.Г., Бондаренко, В.В., Пономарьов, О.С., Черваньова, З.О. (2005). *Основи педагогіки вищої школи*. Харків: НТУ «ХПІ». Взято з: <http://buklib.net/books/36644/> (дата звернення 2.10.2019) / Tovazhnianskyi, L. L., Romanovskiy, O. G., Bondarenko, V. V., Ponomariov, O. S., Chervaniova, Z. O. (2005). *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly*. [Fundamentals of Higher Education Pedagogy]. Kharkiv: NTU «KhPI». Retrieved from: <http://buklib.net/books/36644/> (last accessed 2.10.2019) [in Ukrainian].

12. Фицула, М. М. (2000). *Педагогіка*. К.: Видавничий центр «Академія». / Fitsula, M. M. (2000). *Pedahohika*. [Pedagogy]. К.: Vydavnychiy centr «Akademiiia» [in Ukrainian].